

Biotechnológia a kávéházban

A robotokról, a számítógépekről, az informatikáról elég sokat hallottunk mostanában, azonban a biotechnológiával kapcsolatos ismereteink nemegyszer bizonytalanok, és néha összetévesztjük más tudományágakkal. Pedig Szeged a biológia városa is, legalább a hetvenes évek elejétől kezdve.

De valóban, mi is a biotechnológia? Sokszor még a szakemberek véleménye is megoszlik a meghatározáson. Több definíció is ismeretes. Természetesen azt is ki kell mondanunk, hogy volt régi biotechnológia, ami lényegében az erjedési iparokat, a sör-, a bor-, az ecetgyártást foglalja magában, és létezik a biotechnológiának az új területe, amely tulajdonképpen a genetikai manipuláció alapozik. (Vannak, akik ezt génsebészetnek, génmérnökségnek nevezik.)

Tehát a biotechnológia kimondottan gyakorlati rendeltetésű tudományág. Egyaránt gyökerezik a biológiában s a kémiában, a fizikában és a műszaki tudományokban, tehát nagymértékben interdiszciplináris. Egyik definíciója szerint:

„Tudományos és mérnöki elvek felhasználása különböző nyersanyagok biológiai úton történő átalakítására, gyakorlati rendeltetésű javak nyereséje céljából.” Egyszerűbben kifejezve, a biotechnológia nem más, mint az anyagátalakítás céljára biológiai eszközöket felhasználó kémia. A biotechnológiai eljárások során teljes élő sejtekkel, vagy azokból származó enzimekkel végeztünk el bizonyos kémiai reakciókat. Technikai szempontból ilyen célra legalkalmasabbak a mikroorganizmusok, mivel általában könnyen tenyésztethetők; rendkívül gyorsan szaporodnak, és genetikailag jó manipulálhatók.

A biotechnológiai eljárások első generációi a negyvenes években kezdtek kialakulni, először az antibio-

tikumok gyártásával. Bár igaz, hogy a biotechnológia már a történelem előtti világban is szolgált az embert a kenyér kovászos kezelésével. Ezekből az empirikus, primitív és nagyon is hétköznapi eljárásokból századunkban modern műszaki-ipari tudomány fejlődött ki, amely évente sok száz tonna antibiotikumot termel, emberi és állati táplálkozásra alkalmas aminosav-keverékeket gyárt, újabban pedig az emberi szervezet számára szükséges néhány specifikus fehérjét is képes előállítani. Ma már egyes helyeken biotechnológiai eljárással derítik a szennyvizet, segítenek az érkitermelésben, és több más területen szolgálnak az embernek.

Ilyen és ehhez hasonló gondolatokról lesz szó ma, hétfőn este hat órától a Royalban, az irodalmi kávéházban, ahova tisztelettel várja vendégeit a házigazda:

Bátyai Jenő

Fiatalközgazdászok tanácskozása

Salgótarjánban ismét megrendezték a fiatal közgazdászok országos találkozóját. A vasárnap megkezdődött tanácskozás legújabbkori gazdaságtörténetünket választotta témájul.

A tanácskozáson Berend T. Iván, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke „Reform és szocializmus” címmel tartott előadást. A többi között rámutatott: a szocializmus építése és a reform egymástól elválaszthatatlan. Felvázolta a reform-folyamat főbb állomásait, kiemelve, hogy a jelenlegi szakaszban fontos feladat a felgyorsult reformintézkedések megvalósítása mellett, olyan távlati stratégia kidolgozása, amely átvezérli a gazdaságot a fellendülés pályájára.

Ezután Vissi Ferenc, az Országos Anyag-és Árhivatal elnökhelyettese, és Faluvégi Lajos nyugalmazott miniszterelnök-helyettes tartotta meg előadását.

Ösztönzés

Beszélgetőtársam mondja: nagyon nem szereti a címben leírt szót. Egyszerűen a tartalma és a hangulata miatt. Azért, mert azt sugallja, hogy eszközeivel nem az értelemre, hanem az ösztönökre kíván hatni. Bizonyos hirtelen fellángolókat el lehet a segítségével érni, de változatlanul hagyásával, tarifái emelése nélkül a tartós eredmény igencsak ritkaság gazdasági életünkben. Beszélgetőtársamnak, úgy érzem, igaza van.

Tavaly, úgy április körül már látszott, hogy az országnak nagy gondjai lehetnek a külkereskedelmi mérleggel az év végére. A statisztikai adatok szinte napról napra jelezték a veszélyt. A KSH ezeket a számsorokat napról napra letette a legfelső gazdasági irányítás asztalára. Csakhogy a konkrét lépésekre igencsak nehéz volt az elhatározás. Augusztus végére döntés született, a bérkorlátok lazítása árán is szükséges próbálkozni a kivitel fokozásával. Így olyan gyárak kaptak többletbér kifizetésére lehetőséget, amelyek ekkor már az egész évre érvényes megrendeléseknek a négyötödét teljesítették. Ne néhány tízezer forintos többletjándósságra tessenek ám gondolni! A két „értékes” számot még öt nulla követte (a fillérek jelölésétől most tekintünk el). Ahhoz, hogy a fennmaradó egyötöd rész export teljesítése október, november, és a sok ünneprap miatt csónka december hónapban meglegyen, igencsak bővében voltak anyagi eszközöknek a vezetők. Akkoriban több mint a fél gyár tízezer felül vitt haza a hó végi elszámoláskor. Ebből a többletbérből nem tartalékolhattak az idei évre, a naptárfordulóig az utolsó fillérig kifizették. A dolgozók úgy érezték: a több pénz különösebb erőfeszítések nélkül vándorolt a zsebükbe. S ma, januárban de nehéz elhiteni velük, hogy a mostani, lényegesebb kevesebb bér csekély növeléséért igencsak dolgozni kellene. Visszaállt a „rend”. A jelen ismét azé a bértömeg-gazdálkodásé, amibe a pótlólagosan, szeptember közepén megérkezett milliók egyáltalán nem számítanak bele. Így az ösztönökre való ráhatás legerősebb jelei várhatóan majd február elején lesznek hallhatóak a pénztár előtt.

Manapság gyakran emlegetjük az elvégzett munka értéke növelésének szükségességét. Ez nem feltétlenül az egy termékből legyártott darabszámok emelkedésében kellene, hogy megmutakozzon. Egy bizonylatosabb — egyszersmind értékesebb — termékeket gyártó gazdaságban a teljesítmények méréséhez is összetettebb mérőeszközök, kontrolláló módszerek szükségesek. Ezeknek az objektív mércéknek a híján vagyunk. A megkövült, évtizedekig egyetlen igaznak hitt bértmegállapítási módszerrel éppen olyan nehéz megszabadulni, mint a már húszéves, de még egy picinyke nyereséget mindig hozó terméktől.

Gazdaságunkban még az ugyanazon körülmények között végzett, összehasonlítható teljesítmények után is gyakran nem arányos a produktumok másságával a munkabérek eltérése. A manapság sokszor hangsúlyozott és olyannyira kívánt differenciálást is mennyi szubjektív tényező zavarhatja meg...? Az új kereseti arányok kialakításánál az elmúlt pár év örökségével nem lehet nem számolni. Egyes szakmákban, több beosztásban, néhány munkahelyen lényegesen a társadalmi hasznosság és a világpiac által elismert érték fölé lendültek a járandóságok. Még több helyen viszont nem kicsi a lemaradás. A rövid távú, „tűző” gondolkodás hátrányait már tapasztalhattuk.

Az óhajtott gazdasági dinamizáláshoz látszania kell a mikrokörnyezetben, a munkahelyen az értékesebb munka biztos ellenértékének. Nem lehet tartósan azzal magasabb teljesítményre rávenni embereket, kis csapatokat, hogy majd akkor várják munkájuk ellenértékét, ha mozdul a gazdaság is. A fenti példában említett, szétszórt pénznek vajmi kevés köze van a gyorsításhoz. Az értelemre ható, előre látható és időben érkező, munkát értékelő, minősítő anyagiak viszont igen-igen kívánatosak lennének.

Böle István

A Textil szombatja

December — januárban

Gazdaságunk teljesítményére — a tavalyi év mutatói alapján — továbbra is jellemző a ciklikusság. A gyenge évkezdés már-már megoldhatatlan gondnak tűnik. A tavaszi felgyorsulást a nyári szabadságok pihenető üteme lohasztja le. Az év legutolsó órájig tart a sürgős-forgás, hogy mire az első, új évet köszöntő pezsgőspoharak összekocannak, a december végi munkanapokon termelt áru is elhagyja az országhatárt. Az utolsó hónapban az exportőrök kizselharcot folytatnak egy üres vagonért, egy üres kamionért. A Budapesti szegedi gyárban más megoldást találtak. Már most, januárban elkezdték a karácsony és a szilveszter közötti munkanapok ledolgozását. Szombaton talpon volt az egész gyár.

Kicsit félttem az időjárástól — fogadott Csonka István, a szövöde főművezetője. Este igencsak rákzedett a hó, éjjel eső esett, és reggelre megint erős lett a havazás. De a buszok egyetlen percet sem késtek. Mindenki a helyén volt műszakkezdéskor.

Miközben a szövőgépek felé tartottunk a hosszú-hosszú folyosón, néhány műanyag ládát kellett kikerülnünk. Ezekben fogják fel a tetőről lecsorgó csapadékot. Bizony, korosodik már az épület. A könnyűiparban maradó nyereségből nem egykönnyen lehet kiszakítani akkora összeget, amekkorára egy ilyen rekonstrukciónak kellene. Még szerencse, hogy a géptermekekben, munkahelyeken nem okoz gondot a beázás. S a szegedi gyár állapotát — a kisebb hibák ellenére — sok fővárosi textilgyárban irigyelhetik.

A szövödeben most csak nappali műszakot szerveztek. Így a három műszak 9 egymás utáni szombaton tudja le márciusig a napot szerint decemberben esedékes háromszor nyolc óráját. A tervek szerint aztán december elején még egy előrehozott műszak lesz.

— A most elvégzett munkáért már a következő fizetésekor jár a bér? — kérdeztem Csonka Istvánt.

— Természetesen. Így a mostani kicsit vastagabb boríték miatt majd a jövő januári fizetésekor lesz kisebb a munkáért járó összeg. Akkor adják a textilutalványokat, amelyek mindenkinék járnak egyéves munkaviszony után. Ez csökkenti a különbséget.

Schmidt Andrea felvétele

Mostanában hat műszakból áll egy hét a Szegedi Textilművekben

— Mit szólnak a ledolgozáshoz a végémekek?

— Nem veszi el tőlük a műszak a teret. A mostani szombatra, aki akart, vehetett ki szabadságot mindenféle korlátozás nélkül. Aki nek halaszthatatlan dolga volt, vagy a gyermekeire nem talált felvigyázót, élt is ezzel a lehetőséggel. Így most 4 teljes partiban végémekek dolgoznak. Mi pedig ilyenkor, vasárnap dolgozunk kisvállalkozásban.

Nyers színű szövetek vékony szálait szövik most. Majd agy nemű, vagy női ruhák alapanyaga lesz ebből a kelméből, ha a pesti gyárban elvégzik a festésüket. Saját kezük munkájára nem ismernek rá a boltban a szegedi szövők, úgy megváltozik, mire késztermék lesz belőle.

— Elmegy innen a szövet egy fantázianévvél — mondja Csonka István. Mondjuk mi Antóniának neveztük, aztán, mire visszakerül a boltba, már másként hívják. Vagy, ha készruhaként jön vissza, már senki sem emlegeti a valamikori nyers szövet nevét.

Szombaton a Textilművek konyhájában is főztek Nem

maradtak éhesen a műszakból távozók. A bölcsőde és óvoda is várta a kicsinyeket. Csak a gyári kisbolt ajtó maradt zárva, ezt nem is a gyáriak üzemeltetik. De talán nem lenne baj, ha a kereskedelmi vállalat is figyelne arra, mikor dolgozik a gyár.

A fonoda három szombaton teljesen ledolgozza a decemberi napokat. Nemcsak a délelőttiök, hanem a másik két műszak is bejött délután kettőre, illetve este 10-re. Ők ezt a rendet választották.

Vida Mihály, a vég- és gyűrűfonók szakmányvezeetője szerint jobb ez így, mert előbb túl vannak rajta. Ilyenkor legfeljebb otthon is csak tévét lehetne nézni, márciusban pedig lesz tennivaló a kiskertben, és a tavasz megérkeztekor már igencsak csalogatnak a horgászvizek is.

A tisztítóknak, előfonóknak és a kártolóban dolgozóknak körülbelül a fele kubi munkásnő. Szakmányvezeetőjük, Inhoff László elmondja, hogy az óceán túlsó oldaláról érkező munkatársaknak is jók ezek az előrehozott munkanapok, mert a december második felét ők otthon töltik.

A fonoda legnagyobb eseménye ezekben a napokban az új kártológépek próbaüzemelése. A hozzájuk illesztett Trützschler aggregátor beállításán szombaton is dolgozott a nyugatnémet cég vezetője. Az üzem lényegesen tisztább, a fonalak jobb minőségűek lesznek a technológia korszerűsítésével.

— Az átállás miatt az év első napjaiban voltak kisebb gondjaink a gyűrű- és bédéfonógepeknél. Hirtelen futott le az előfonó teljesítménye. Már utolértük saját magunkat. A hónap végére az időarányos tervet legalább 6 százalékkal túlteljesítjük — foglalja össze a hónapot Vida Mihály.

A fonodában szinte csak arról érezték, tél van, hogy a Zala megyei Salomvárról nem érkezett meg a teherautó a félkész fonalakért. Hajnalban pedig az emlékeztette a textileket arra: szombat van, hogy hiába vártak az M jelzésű helyijáratokra. Egy hete az M13-as még jött, de most arra is hiába vártak. A következő szombaton megint teljes lendülettel és létszámmal dolgozik a gyár. Így az export ütemezésével és a hazai szállítások időbeni teljesítésével a Budapestnél a szegediek miatt egészen bizonyosan nem lesz gond.

B. I.

Bál a színházban

Színészbált rendeznek a Nagyszínházban február 28-án este. Farsang táján nem rendkívüli az ilyesfajta hír, ám a körülmények ugyan csak érdekessé tehetik a várható eseményt. Ha pontosan az információink, akkor az elmúlt évtizedekben házáinkban Thália egyetlen temploma sem nyílt ki a táncolni vágyó közönség előtt. Az utolsó hasonló rendezvényt, az egykori Operabált még a felszabadulás előtt tartották Budapestben.

A színházi szervező iroda megbízott vezetőjétől, Marosvölgyi Klárától megtudtuk, hogy a mostani kezdeményezéssel a társulat tagjai az intézményt erkölcsileg, anyagilag támogató közönséghez szeretnének közelebb kerülni.

A színház dolgozói mindenestre készülnek a vendégfogadásra. A tervek szerint a szalonzénét Nagy Imre és barátai szolgáltatták a táncteremre kinevezett földszinti előcsarnokban. A korábbi és későbbi műsorokat is a társulat művészei adták, s lelkesedésüket tapasztalva nem elképzelhetetlen, hogy Gregor József és Gyimesi Kálmán Hacsek-Sajóként lépnek színre, hogy magánénekeseiktől hallhatóak a táncdalokat és magyar nótákat, hogy a színésznők a maguk készíttette süteménnyel kínálják vendégeiket.

Kár, hogy a várhatóan sokakat érdeklő hagyományteremtő bála a kívülállók csak korlátozott számban szerezhettek belépőt a rendezvény szervezője, a Volántourist szegedi irodájában

Havasi Ferenc látogatásai

Havasi Ferenc és kísérete a hét végén Japán legnagyobb akadémiai városába, a Tokiótól 60 kilométerre levő Cukubába látogatott. Az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a KB titkára a 25 évvel ezelőtt alapított, ma 6000 kutatót foglalkoztató 46 állami kutatóintézetet felölelő központ munkájával ismerkedett.

Ezután a magyar küldöttség Japán legnagyobb áruházláncának, a Seibu koncernnek egyik egységét kereste fel. A Seibu Japán több száz áruházlánc között gyakorlatilag az egyetlen, amelyik hagyományosan forgalmazza a szocialista országokból, így a Magyarországáról származó fogyasztási cikkek. Jamazaki Micsuo, a Seibu elnöke nagy elismeréssel szölte a magyar árukról, hangsúlyozta, hogy a piaci lehetőségeket meg nem sikerült teljesen kihasználni.